OIKEUSMINISTERIÖ

Erityisasiantuntija Tuuli Herlin

MUISTIO

23.10.2018

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Täydennykset hallituksen esitykseen 120/2018 vp

Otsikossa mainittua hallituksen esitystä käsiteltiin vastinekuulemisessa lakivaliokunnan istunnossa 19.10.2018. Lakivaliokunta on kuulemisen perusteella pyytänyt oikeusministeriötä toimittamaan kirjallisesti säännösehdotuksensa hallituksen esityksen niiksi kohdiksi, jotka oikeusministeriön kannan mukaan voitaisiin tai tulisi muuttaa.

1. Valvonta-ajan ja vankeuden välinen muuntosuhde

Oikeusministeriö pitää tarpeellisena vankeudeksi muunnon mahdollisuuden säilyttämistä lakiesityksessä. Pelkkä valvonta-ajan pidentäminen ei muodosta velvollisuuksien törkeissä rikkomistapauksissa aikuisille valvottaville riittävää pelotetta. On myös syytä ottaa huomioon, että vankeudeksi muunto - kuten voimassa olevan lain mukaan valvonta-ajan pidentäminenkin - olisi 62 §:n mukaan mahdollinen vain, jos siihen olisi ”tuomittuun liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt kokonaisuutena arvioiden erityistä syytä”.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan lakiesitykseen voitaisiin lisätä valvonta-ajan ja vankeuden välinen muuntosuhde, jos ehdotetun sääntelyn muuten katsotaan muodostuvan sen täsmällisyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta ongelmalliseksi. Ehdotettava valvonta kestää aina 15 kuukautta. Muunnossa yksi kuukausi suorittamatta olevaa valvonta-aikaa voisi vastata yhtä päivää vankeutta. Laissa määritelty muuntosuhde poistaisi seuraamuksen ennakoimattomuuteen mahdollisesti liittyvän ongelman.

Oikeusministeriö ehdottaa, että vankeus olisi kuitenkin enintään 14 päivän pituinen, vaikka edellä mainittu muuntosuhde periaatteessa mahdollistaisi 15 päivän vankeuden. Yli 14 vuorokauden pituisissa vankeusrangaistuksissa tulisivat sovellettaviksi ehdonalaista vapauttamista koskevat säännökset tavalla, jota voidaan tällaisessa muuntotilanteessa pitää epätarkoituksenmukaisena (rikoslain 2 c luvun 5 §). Lisäksi pidempi ehdoton vankeusrangaistus ei oikeusministeriön näkemyksen mukaan enää olisi oikeassa suhteessa siihen, että rikkomisessa olisi törkeimmilläänkin kysymys vain ehdollisen vankeuden valvontaan sisältyvien velvollisuuksien rikkomisesta.

Pykälässä tulisi säätää myös tavasta, jolla vain osaksi suoritettu kuukausi otettaisiin huomioon muunnossa. Osaksi suoritetun kuukauden laskeminen muunnossa kokonaan suoritetuksi johtaisi tuomitun kannalta lievempään lopputulokseen ja olisi siksi perusteltu ratkaisu.

Muuntosuhde voitaisiin lisätä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) ehdotettuun 62 §:n 3 momenttiin seuraavasti:

62 §

- - - -

Rikoksen 21 vuotta täytettyään tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan yhden vuoden kolmen kuukauden ajaksi, jos

1) tämä on tarpeen uusien rikosten ehkäisemiseksi ottaen huomioon tekijän aikaisemman rikollisuuden, hänen henkilökohtaiset olonsa ja rikokseen johtaneet seikat; tai
2) ehdollista vankeutta (*yksinään* poist.) on pidettävä riittämättömänä rangaistuksena *rikoksesta* ja ehdollinen vankeus on vähintään kahdeksan kuukauden pituinen.

Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan yhden vuoden kolmen kuukauden ajaksi, jos tätä on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tai uusien rikosten ehkäisemiseksi.

Oheisseuraamukseksi voidaan samalla kertaa tuomita sekä sakko että 2 tai 3 momentissa tarkoitettu valvonta.

Mitä sakosta ja yhdyskuntapalvelusta erikseen säädetään, sovelletaan niihin myös oheisseuraamuksina. Oheisseuraamukseksi tuomittu yhdyskuntapalvelu voidaan kuitenkin muuntaa vähintään neljän ja enintään 120 päivän vankeudeksi. Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetun valvonnan sisällöstä ja täytäntöönpanosta säädetään yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa.

3. Viittaus kumottuun lakiin

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain voimassa olevassa 31 §:ssä viitataan jo kumottuun lakiin henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa (422/2002). Lain on kumonnut laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa (1069/2015).

Käsiteltävässä hallituksen esityksessä ei ehdoteta muutoksia mainittuun yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 31 §:ään. Vanhentunut viittaus voidaan oikeusministeriön kannan mukaan kuitenkin korjata käsiteltävän lakiesityksen yhteydessä. Korjaus ei aiheuttaisi pykälään muuta sisällöllistä muutostarvetta. Henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annettu laki muutettaisiin henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetuksi laiksi seuraavasti:

31 §

Tiedonsaantioikeus

Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemisen edellytyksistä tuomioistuimelle annettavaa lausuntoa ja yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten sosiaali- ja terveysviranomaiselta hoito-, kuntoutus- tai palvelusuunnitelmaan liittyvät tiedot, jotka koskevat tuomitun elinolosuhteita, päihteiden käyttöä, päihdekuntoutusta, mielenterveyttä ja mielenterveyspalvelujen käyttöä sekä muut vastaavanlaiset tiedot, jotka ovat tarpeellisia yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa sekä tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamista varten, *säädetään henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015)*.

Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tässä laissa säädettyjä tehtäviään varten sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 20 §:n 1 momentissa tarkoitetuilta tahoilta tiedot, jotka ovat tarpeellisia yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemisen edellytyksistä tuomioistuimelle annettavaa lausuntoa ja yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa sekä tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamista varten.

4. Tekninen virhe

Hallituksen esityksen 2. lakiehdotuksessa on valitettavasti tekninen virhe, jonka oikeusministeriö pyytää korjaamaan. Lakiehdotuksen 62 §:n 4 momentti on rinnakkaistekstissä esityksessä tarkoitetussa muodossa, mutta ehdotettavassa säädöstekstissä ei. Momentin yksityiskohtaiset perustelut vastaavat sen tarkoitettua sisältöä. Ehdotettava 4 momentti on siten seuraava:

62 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus

- - - -